

Anyanyelv-tanítási konferencia (2006. október 14.)

A Magyar Nyelvtudományi Társaság Magyar tanári Tagozata által szervezett őszi szakmai nap írást az érdeklődés olyan kiemelkedő volt, hogy a szeptember 22. után jelentkezőket már nem tudták fogadni, mivel a rendelkezésre álló nagy előadótermek mind megteltek.

A rendezvény szakmai védnökei: a Magyar Nyelvtudományi Társaság Magyar tanári Tagozata, a Magyar Nyelvtudományi Társaság Szemere Gyula anyanyelv-pedagógiai kutatócsoportja, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Mai Magyar Nyelvi Tanácsa, főszervezője dr. Antalné Szabó Ágnes, a Magyar tanári Tagozat elnöke volt.

Az előadások közül elsőként dr. Fercsik Erzsébet főiskolai docens (ELTE BTK, Bp.) mondanivalóját szeretném összefoglalni. Szerinte a fogalmazást a fogalmazó személyiséghez kell igazítanunk! Igen ám, de előtte készség szinten meg kell tanítanunk a legtöbb műveletet. Tehát fel kell építenünk azt a rendszert, amit diákjaink már 3. osztálytól gyakorolnak, előbb az ismeretek, majd a készségek, végül a képességek szintjén. S ha jól előkészítettük, s különféle módszerekkel gazdagítottuk, bővítettük a szókincsüket, kialakítottuk, hogy könnyen alkalmazkodjanak különféle kommunikációs helyzetekhez, ismerjék a változatos kifejezőmódokat, folyamatosan csiszoltuk, igazítottuk nyelvhasználatukat, gyarapítottuk helyesírási ismeretüket, fejlesztettük interakciós képességüket, gyakoroltattuk a szövegszerkesztést, megtaní-

tottuk őket lendületesen írni stb., akkor jutunk el a szövegtervezéstől az írásbeli nyelvhasználatig.

Az út hosszú, és az előadást hallgatva felmerül bennünk a kérdés, hogy jól csináltuk-e. Megfelelő volt a címválasztás? Szóbeliséggel kellően megalapozott volt a téma? Tisztáztuk, kinek írjuk? Eleget tettünk a műfaji elvárásoknak? Megértették a gondolatmenet előrehaladását, logikusan felépített a gondolatmenet? Írásunk az időrendre épül, vagy ok-okozati, egyéb összefüggések mentén halad? Sikert a témát kellőképpen szűkíteni, ugyanakkor kreativitásra ösztönözni a diákot? Mindenki számára érték az eredetiség? Megtérítettük az összefüggést a részek és az egész között? Arányos? S végül: a teljesség, a lezártság érzetét adja az írásmű, vagyis sikerült kerek egészre formálni a mondanivalót? Írás közben megvillan a világosság, a közérthetőség, az illőség, a szemléletesség, a jóhangzás követelménye? Mennyire működik mindaz, amit a helyesírásról tanultunk?

Megtettünk mindent, hogy műves, magyaros legyen a fogalmazásuk? Miért felejtkeznek el még mindig a bekezdésekről, s miért nem képesek megtartani a képzeletbeli margót? A tanult módon végzik a korrekciót?

Miért nem tudunk kitörni a közepszerűségből? Erőfeszítésünk ellenére miért csúszott be néhány szleng szó a szövegbe, s hogyan lehetne ezeket távol tartani? (No, igaz, egyesek írását elolvasni sem lehet!)

Ha azt akarjuk, hogy diákjaink könnyen, jól írjanak, bizony kellő időt kell a tervezésre, az előkészítésre szánni.

Dr. Fercsik Erzsébet előadásában azt ajánlotta, hogy a fogalmazás megírása előtt biztosítsunk diákjainknak 10 percet. Jelzett időtartam alatt mindazt írják le, ami a témáról az eszükbe jut. Ezt a fázist **összpontosított szabadírásnak** nevezte. Ezt követően kerüljön sor az első szövegváltozat elkészítésére. Majd jöjjön a javítás, az átdolgozás.

Véleményem szerint megengedett, hogy a tanulók szótárt, szakkönyveket használjanak, szövegükbe idézetet építsenek, sőt írásuk kiegészülhet akár rajzzal vagy ábrával is. Csak ezután készüljön el a végső változat. Ha sikerült, közze tesszük, felolvassuk az osztály előtt, kikerülhet a faliújságra, megjelenhet az iskolaújságban stb., ha nem, közösen kijavítjuk, pl. párban, vagy a főbb hibákat frontálisan, esetleg a kigyűjtött hibalista segítségével. Ám a legkíváncsiabb, ha a **hibák számbavétele és megbeszélése után a szöveg önálló újraírása is megtörténik.**

Természetesen felmerül bennünk a kérdés, hogy van-e elég kapacitásunk arra, hogy a 35 fős osztály fogalmazását kétszer javítsuk, átnézzük. Talán a tanári óraszám emelése mellett eljutunk ahhoz, a jelenleg utópisztikusnak tűnő elképzeléshez, hogy 12–15 fős csoportokban tanítsuk a magyar nyelvet, s diákjainkat ne csak a szövegértésre, hanem a szövegalkotásra is ráhangoljuk.

Az előadások sorából ki kell emelni Bozsik Gabriellának, az egri Eszterházy Károly Főiskola tanárának nagyszerű előadását, aki a gyűjtőmunka, a szóhasználat, a helyesírás stb. témakörökhöz egyaránt adott a tanítási munkafolyamatban megvalósítható gyakorlatokat, módszertani ötleteket, tanácsokat. Az újabb keletkezésű szövszerkezetek, ill. szövszerkezetek helyesírásáról kis válogatást is közzétett. Néhány gyakor-

ta előforduló szót ebből kiemelnék, hogy helyesírásukat ezúttal is rögzíteni tudjuk:

CD-olvasó, CD-lejátszó, de cédelejátszó is!, tb-járulék, tbc-szakorvos, de tébécészakorvos is! S.O. S. jel, SMS-sel, áfás számla, áfabefizetés, LCD kijelző, LCD monitor, Dobó István intercity, rt.-alapítás, kft.-tulajdonos, menedzserbetegség, fitneszszalon, wellness-kalauz, stb.

Dr. H Tóth István, a prágai egyetem tanára előadásában azt kérdezte: „*Írnak e még műelemzést esemesező diákjaink?*” Szerinte írnak, de távirati stílusban...

Elvárásai szerint a klasszikus retorika rendszerén épüljön fel a szöveg, amelynek elengedhetetlen velejárója a jó stílus, „a megízésített nyelvezet”, a műveltség, az emberarcúság.

Szem előtt tartjuk-e az olvasó autonómiáját, az értelmezés szabadságát? Milyen módon juttatjuk el diákjainkat a művészi nyelv szintjére, ill. a kódok befogadásához? A témakifejtés, az eredetiség, a hitelesség, a tartalmi gazdagság, a kifejtettség már 6. osztálytól elvárt a diákok írásműveiben. Érdekes statisztikával szemléltette a fogalmazásokban megjelenő mondategészt (ME). 28 ME a szövegekben megjelenő alárendeléses szerkezetek száma. Ez az elvárás a 6–7. osztályokban megítélésem szerint is reális.

Erdélyi Erzsébet és Suhajda Edit (ELTE BTK, Budapest) előadása *A fabulákról másképpen. Tanításművészet: a kreatív írás lehetőségei* címmel hangzott el. Tézisük így szólt: nem kis tudományokat kell tanítani, hanem a hozzájuk vezető utat. Az pedig olyan evidens példákra épüljön, amelyekbe szinte belebotlunk. Genetikus ismeretanyag, genetikus tanulás – holisztikus szemlélettel. A tapasztaláshoz időt kell hagyni, sőt a tévedéshez való jogot is meg kell adni.

A fabulák dramaturgiai megközelítését ajánlották; az ismeretszerzés épüljön játékra, élményszerűsége, felfedezésre. Mivel életszerűek a példák, tudatos gondolkodással a jelenség mélyére hatolhatunk, és az egyediben így rámutathatunk az általánosra.

A tanításművészet (Lehrkunst) módszerével a gyengébb képességű, illetve a problémás diákok is könnyebben bevonhatók a munkába, s ön- és emberismeretük elmélyítésén túl tanulási stratégiájuk is fejlődni, változni fog.

Írásunkban mindössze néhány vilánásnyit tudtunk bemutatni a gazdag programból.

Ám mindazoknak, akinek szívügye a magyar nyelv ápolása, védelme, figyelmébe ajánlom a

[http:// magyartanar.mnyt.hu](http://magyartanar.mnyt.hu)

honlapot. Aki ide ellátogat, tájékozódhat a Magyar tanári Tagozat tevékenységéről, az anyanyelvi ötletpályázatról, továbbá szakmai- és módszertani anyagokat olvashat, kidolgozott óraterveket tanulmányozhat, böngészheti az aktuális szakirodalmat. Megújulni sosem késő, ez is egy jó lehetőség.

Csekő Györgyi

Ízelítő az internetes folyóiratunkban (www.eken.opkm.hu) megjelenő cikkekből:

Angyal Erzsébet: Bélyeggyűjtés és nevelés

Bollókné Várhelyi Katalin: A Bocskai viselet

Bondor Erika: Az iskolai könyvtárhasználat hazai innovatív példái

Dán Krisztina: Pedagógiai projektek könyvtári bázison

Dömsödy Andrea: Hazai könyvtár-pedagógiai kutatások a tanulás-tanítás folyamatában

Emmer Gáborné: Iskolai könyvtár az intézményi dokumentumokban

Gyarmati Szabó Éva: Megmaradni és segíteni

Hrabovszki János: Erdélyi szász iskolaügy, különös tekintettel tankönyveikre

Jáki László: A karcagi református iskola rövid története

A jó gyermek és az ifjúsági könyv. Részletek *A Jövő Útjain* című folyóirat 1934. évi tematikus számából.

Kilicsányi Ágnes: Érdemes tankönyvíróink

Könyvtáros képzés a századfordulón. Részletek a Magyar Könyvészet 1898 és 1913 közötti számaiból.

Szabó Sándor: Használjuk-e még? A tájékoztatás hagyományos eszközei

Székely Gábor – Székelyné Kőrösi Ilona: Természettudós tanárok Kecskeméten. (Könyvismertetés)